

КРИКУН С. В.

здобувач

(Національна академія внутрішніх справ)

ORCID ID: 0009-0005-6344-4842

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

УДК 343.1:351.74

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.4.2.50>**КОНФІДЕНЦІЙНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У ПРОВЕДЕННІ КОНТРОЛЮ
ЗА ВЧИНЕННЯМ ЗЛОЧИНУ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ**

У статті проаналізовані проблемні питання щодо використання конфіденційного співробітництва у проведенні різних форм контролю за вчиненням злочину. Стверджується, що вирішення завдань протидії злочинності вимагає від працівників органів досудового розслідування та оперативних підрозділів Національної поліції України своєчасного отримання достовірної і повної інформації, оцінка якої дозволяє зробити обґрунтовані висновки і ухвалити правильні рішення. Вказано, що для отримання своєчасної, достовірної і повної інформації, яка б сприяла якісному проведенню контролю за вчиненням злочину, уповноваженими суб'єктами правоохоронних органів використовуються специфічні сили, засоби і методи, особливе місце серед яких займає конфіденційне співробітництво. Зазначено, що конфіденційне співробітництво – це законодавчо визначена діяльність прокурорів, слідчих, працівників оперативних підрозділів з іншими особами, які в межах кримінального провадження надають допомогу на умовах конфіденційності або залучені до проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Конфіденційне співробітництво може використовуватися як за ініціативою правоохоронного органу, так і за ініціативою осіб, які на умовах конфіденційності вирішили надати допомогу правоохоронним органам у протидії злочинності. Стверджується, що використовуючи конфіденційну допомогу громадян, правоохоронні органи отримують значущу інформацію, яка сприяє реалізації завдань оперативно-розшукової діяльності та кримінального провадження. Наголошується, що напрями використання правоохоронними органами негласних працівників у проведенні контролю за вчиненням злочину залежать від форм такої негласної слідчої (розшукової) дії, а також від можливостей осіб, які надають конфіденційну допомогу. Доведено, що такими основними напрямками використання правоохоронними органами конфіденційного співробітництва у проведенні контролю за вчиненням злочину є: надання своєчасної, актуальної інформації; безпосередня участь осіб у проведенні контролю за вчиненням злочину; сприяння у здійсненні інших оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій; надання консультацій та порад щодо забезпечення умов проведення контролю за вчиненням злочину.

Ключові слова: *контроль за вчиненням злочину, конфіденційне співробітництво, негласні слідчі (розшукові) дії, оперативно-розшукова діяльність, протидія злочинності.*

Krykun S. V. Confidential cooperation on control over the commission of a crime: theoretical aspects

The article analyses problematic issues regarding the use of confidential cooperation in conducting various forms of control over the commission of crimes. It is argued that the fight against crime requires employees of pre-trial investigation bodies and operational units of the National Police of Ukraine to obtain reliable and complete information in a timely manner, the assessment of which allows them to draw reasonable conclusions and make the right decisions. It is stated that in order to obtain timely, reliable and complete information that would facilitate effective control over the commission of crimes, authorized law enforcement agencies use specific forces, means and methods, among which confidential cooperation plays a special role. It is noted that confidential cooperation is a legally defined activity of prosecutors, investigators, and operational unit employees with other persons who, within the framework of criminal proceedings, provide assistance on a confidential basis or are involved in conducting covert investigative (search) activities. Confidential cooperation may be used both on the initiative of law enforcement agencies and on the initiative of individuals who have decided to assist law enforcement agencies in combating crime on a confidential basis. It is argued that by using confidential assistance from citizens, law enforcement agencies obtain significant information that contributes to the implementation of operational-investigative activities and criminal proceedings. It should be noted that the ways in which law enforcement agencies use undercover agents to monitor the commission of crimes depend on the forms of such covert investigative (search) activities, as well as on the capabilities of the persons providing confidential assistance. It has been proven that the main areas of use of confidential cooperation by law enforcement agencies in monitoring the commission of crimes are: provision of timely, relevant information; direct participation of individuals in monitoring the commission of crimes; assistance in carrying out other operational and investigative measures and covert investigative (search) activities; provision of consultations and advice on ensuring the conditions for monitoring the commission of crimes.

Key words: *monitoring of crimes, confidential cooperation, covert investigative (search) activities, operational-search activities, combating crime.*

Постановка проблеми. Вирішення завдань протидії злочинності вимагає від працівників органів досудового розслідування та оперативних підрозділів Національної поліції України своєчасного отримання достовірної і повної інформації, оцінка якої дозволяє зробити обґрунтовані висновки і ухвалити правильні рішення. Контроль за вчиненням злочину, у всіх його формах, має негласний характер. Тактика його проведення будується на принципах конспірації та наступальності [5, с. 102]. Для отримання своєчасної, достовірної і повної інформації, яка б сприяла якісному проведенню контролю за вчиненням злочину, уповноваженими суб'єктами використовуються специфічні сили, засоби і методи, особливе місце серед яких, на нашу думку, займає конфіденційне співробітництво. У зв'язку з цим, за нашим переконанням, серед проблемних аспектів, що потребують наукового обґрунтування, можна виділити питання теоретичного обґрунтування напрямів використання конфіденційного співробітництва у проведенні контролю за вчиненням злочину. Саме тому, *метою статті* вбачається теоретичний аналіз та обґрунтування напрямів використання конфіденційного співробітництва у проведенні контролю за вчиненням злочину.

Стан опрацювання проблематики. Теоретико-праксеологічним питанням використання конфіденційного співробітництва у протидії злочинності присвячено ґрунтовні наукові праці С.В. Албула, Л.І. Аркуші, В.І. Василичука, М.Л. Грібова, В.В. Дарагана, О.І. Козаченка, С.С. Кудінова, Д.Й. Никофорчука, В.В. Паливоди, С.В. Пенькова, С.І. Пічкуренка, М.А. Погорецького, Є.Д. Скулиша, Я.О. Тализіної, В.Є. Тарасенка, О.С. Тарасенка,

Д.М. Цехана, С.С. Чернявського, Р.М. Шехавцова, Ю.О. Шишацької, Т.Г. Щурата та інших. Разом із тим, різноманітність форм проведення контролю за вчиненням злочину, специфічність кожної з них обумовлюють доцільність подальших наукових розвідок з метою вдосконалення цього інструменту протидії злочинності.

Виклад основного матеріалу. Стаття 275 Кримінального процесуального кодексу України закріплює, що під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій слідчий має право використовувати інформацію, отриману внаслідок конфіденційного співробітництва з іншими особами, або залучати цих осіб до проведення негласних слідчих (розшукових) дій [3; 9, с. 383]. Це право слідчого у повній мірі може реалізовуватися і під час проведення контролю за вчиненням злочину.

Слово «конфіденційний» походить від латинського «confidentia» – «довіряти», «покластися», яке, своєю чергою, складається з «con» – «разом» та «fidere» – «вірити». Отже, етимологічно слово «конфіденційний» означає щось, що ґрунтується на довірі і тому не підлягає розголошенню [4, с. 378; 7, с. 26].

За справедливим твердженням науковців, конфіденційне співробітництво – це законодавчо визначена діяльність прокурорів, слідчих, працівників оперативних підрозділів з іншими особами, які в межах кримінального провадження надають допомогу на умовах конфіденційності або залучені до проведення негласних слідчих (розшукових) дій [1, с. 7; 4, с. 379]. Конфіденційне співробітництво може використовуватися як за ініціативою правоохоронного органу, так і за ініціативою осіб, які на умовах конфіденційності вирішили надати допомогу правоохоронним органам у протидії злочинності [7, с. 93]. Аналіз теоретичних джерел дозволяє зробити висновки про те, що використання конфіденційного співробітництва:

- соціально зумовлено як вид суспільно корисної діяльності;
- має свої морально-етичні засади та принципи;
- ґрунтується на чинному законодавстві та має відомче нормативно-правове регулювання;
- є складовою та невід’ємною частиною правоохоронної діяльності;
- використовується для розкриття тяжких та особливо тяжких злочинів і має за мету виключно боротьбу зі злочинністю;
- спрямовано на одержання відомостей про злочинні прояви осіб, які готують, учиняють або вчинили злочини, на виявленні причин та умов, що сприяють учиненню злочинів; здійснюється конспіративно, на добровільній основі [2, с. 11].

Принагідно, слід вказати, що використання правоохоронними органами конфіденційного співробітництва у протидії злочинності ґрунтується на принципах верховенства права, законності, дотримання прав і свобод людини, режиму секретності, добровільності, конспірації та взаємодії з органами і підрозділами інших центральних органів виконавчої влади, які є суб’єктами протидії злочинності [9, с. 383].

На законодавчому рівні для вирішення завдань оперативно-розшукової діяльності оперативним підрозділам кримінальної поліції надано право мати гласних і негласних штатних та позаштатних працівників, використовувати негласне співробітництво, а також право отримувати від юридичних чи фізичних осіб безкоштовно або за винагороду інформацію про злочини, що готуються або вчинені, та про загрозу безпеці суспільства і держави [6; 8, с. 14]. При цьому забороняється встановлення негласного співробітництва з військовослужбовцями та службовцями кадрового складу розвідувальних органів України, а також залучати до виконання завдань оперативно-розшукової діяльності осіб, діяльність яких пов’язана зі збереженням професійної таємниці, а саме: адвокатів, нотаріусів, медичних працівників, священнослужителів, журналістів, якщо таке співробітництво пов’язане з розкриттям конфіденційної інформації професійного характеру [2, с. 15; 6]. Примітно, що ст. 275 КПК України «Використання конфіденційного співробітництва» також містить аналогічні заборони – «Забороняється залучати до конфіденційного співробітництва під час проведення негласних слідчих дій адвокатів, нотаріусів, медичних працівників, священнослужителів, журналістів,

якщо таке співробітництво буде пов'язане з розкриттям конфіденційної інформації професійного характеру» [3].

Використовуючи конфіденційну допомогу громадян, правоохоронні органи отримують актуальну, значущу інформацію, яка сприяє реалізації завдань оперативно-розшукової діяльності та кримінального провадження. Таку інформацію, яка має значення для проведення контролю за вчиненням злочину, громадяни, які конфіденційно співпрацюють з правоохоронними органами, отримують при безпосередньому спілкуванні з особами, які цікавлять правоохоронні органи, через інших осіб, обізнаних про злочинну діяльність, а також за допомогою особистого спостереження за їх діями [1, с. 7]. Слід погодитись з твердженням науковців в тому, що успішне вирішення завдань контролю за вчиненням злочину багато в чому визначається ступенем забезпечення проведення заходів конфіденційною інформацією, оскільки громадяни, які конфіденційно співпрацюють з правоохоронними органами, перебуваючи в безпосередньому контакті з конкретними особами, мають широкі можливості в здійсненні необхідних заходів та негласних слідчих (розшукових) дій. Такі можливості громадяни, які конфіденційно співпрацюють з правоохоронними органами, мають насамперед для: отримання інформації про осіб, факти та інших обставин, що мають значення для організації проведення контролю за вчиненням злочину; надання ініціатору заходів фактичних даних, предметів і документів, необхідних для викриття конкретних винних осіб у вчиненні злочинів, що контролюються; здійснення впливу на осіб з метою зміни їх поведінки, що сприятиме створенню умов для їхнього викриття або попередження вчинення ними нових злочинів [5, с. 121]. При цьому, отримання постійної інформації необхідно, перш за все, щодо осіб, які представляють інтерес у зв'язку з проведенням контролю за вчиненням ними злочину.

Розглянемо більш докладно напрями використання конфіденційного співробітництва у проведенні різних форм контролю за вчиненням злочину:

Контрольована поставка. Це форма контролю за вчиненням злочину, яка полягає в організації і здійсненні слідчим та оперативним підрозділом контролю за переміщенням (перевезенням, пересиланням, передачею, ввезенням, вивезенням з України чи транзитним переміщенням її територією) товарів, предметів і речовин, у тому числі заборонених до обігу, з метою виявлення ознак злочину та фіксації фактичних даних про протиправні діяння осіб, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України [3; 5, с. 122]. В теоретичних джерелах, а також на практиці контрольована поставка може бути декількох варіантів: внутрішньодержавна (пов'язана з переміщенням товарів, предметів, речовин всередині однієї держави); транзитна (коли територія України є лише транзитним маршрутом переміщення товарів, предметів, речовин з інших країн); пов'язана з ввезенням товарів, предметів, речовин з території інших держав до України; пов'язана з вивезенням товарів, предметів, речовин з території України до інших держав [5, с. 122].

При проведенні контрольованої поставки, на нашу думку, напрямами використання конфіденційного співробітництва є: отримання конфіденційної інформації; безпосередня участь особи у контрольованому переміщенні товарів, предметів, речовин; надання консультацій щодо характеристики товарів, предметів, речовин, контрольоване переміщення яких здійснюється, особливостей переміщення, митного та прикордонного оформлення, тимчасового зберігання тощо; надання для використання у проведенні заходів приміщень та автотранспорту; сприяння у здійсненні інших негласних слідчих (розшукових) дій тощо.

Контрольована та оперативна закупка. Це окремі форми контролю за вчиненням злочину. Оперативна закупка полягає в імітації придбання або отримання, у тому числі безоплатного, у фізичних та юридичних осіб незалежно від форм власності товару, обіг якого обмежений чи заборонений чинним законодавством, з метою викриття і документування факту вчинення злочину та особи, яка його вчинила. У свою чергу, контрольована закупка полягає в імітації придбання або отримання, у тому числі безоплатного, у фізичних та юридичних осіб незалежно від форм власності товару, який перебуває у вільному обігу, з метою викриття і документування факту вчинення злочину та особи, яка його вчинила [3; 5, с. 123].

При проведенні контрольованої та оперативної закупки, на нашу думку, напрямами використання конфіденційного співробітництва є: створення сприятливих умов для проведення НС(Р)Д; надання актуальної інформації щодо перебігу подій та змін у обстановці проведення заходів; безпосередня участь особи у проведенні заходів; надання консультацій щодо характеристики товару, закупка якого здійснюється (зброя, вибухівка, наркотичні засоби, психотропні речовини, радіоактивні матеріали, твори мистецтва, підакцизні товари тощо), особливостей його зберігання та використання тощо; сприяння у здійсненні інших оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій тощо.

Спеціальний слідчий експеримент. Це форма контролю за вчиненням злочину, яка полягає у створенні слідчим та оперативним підрозділом відповідних умов в обстановці, максимально наближеній до реальної, з метою перевірки дійсних намірів певної особи, у діях якої вбачаються ознаки тяжкого чи особливо тяжкого злочину, спостереження за її поведінкою та прийняттям нею рішень щодо вчинення злочину [3; 5, с. 125].

При проведенні спеціального слідчого експерименту, на нашу думку, напрямами використання конфіденційного співробітництва є: надання актуальної інформації щодо перебігу подій та змін у обстановці проведення заходів; безпосередня участь особи у проведенні спеціального слідчого експерименту; надання консультацій щодо специфіки повноважень особи, дії якої контролюються, особливостей функціонування організації, установи, підприємства, де працює особа, порядку документообігу тощо; сприяння у здійсненні інших оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій тощо.

Імітування обстановки злочину. Імітування обстановки злочину полягає в діях слідчого, уповноваженої особи, з використанням імітаційних засобів, які створюють у оточуючих уяву про вчинення реального злочину, з метою його запобігання та викриття відомої чи невідомої особи (осіб), яка планувала чи замовляла його вчинення [3; 5, с. 127].

Напрямами використання конфіденційного співробітництва при проведенні спеціального слідчого експерименту, на нашу думку, є: надання актуальної інформації щодо перебігу подій та змін у обстановці проведення заходів; безпосередня участь особи у проведенні імітування обстановки злочину; сприяння у здійсненні інших оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій; надання консультацій та порад щодо створення умов для проведення заходів, специфіки використанні імітаційних засобів тощо.

Висновки. Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що використання конфіденційного співробітництва є важливою складовою забезпечення результативності проведенні контролю за вчиненням злочину. Напрями використання негласних працівників у проведенні контролю за вчиненням злочину залежать від форм такої негласної слідчої (розшукової) дії, а також від можливостей осіб, які надають конфіденційну допомогу. Такими основними напрямами використання конфіденційного співробітництва у проведенні контролю за вчиненням злочину є: надання своєчасної, актуальної інформації; безпосередня участь у проведенні контролю за вчиненням злочину; сприяння у здійсненні інших оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій; надання консультацій та порад щодо забезпечення умов проведення контролю за вчиненням злочину.

Список використаних джерел:

1. Албул С.В. Напрями вдосконалення правового регулювання використання конфіденційного співробітництва у протидії злочинності в Україні. *Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави : матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Одеса, 31 жовтня 2022 р.). Одеса : ОДУВС, 2022. С. 5–8. URL: <https://surl.li/gajfsy>
2. Албул С.В., Корнієнко М.В. Конфіденційне співробітництво у протидії злочинності: досвід правового регулювання в Україні та країнах Європейського союзу. *The European dimension of modern legal science: scientific monograph*. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2022. Р. 1–25. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-252-4-1>

3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

4. Кудінов С.С., Шеховцов Р.М. Щодо законодавчого визначення конфіденційного співробітництва. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 9. С. 377–380. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-9/91>

5. Негласні слідчі (розшукові) дії: навчальний посібник / С.В. Албул, С.А. Дроботов, Г.І. Масяйкін та ін.; за заг. ред. С.А. Дроботова. Київ : Вістка, 2022. 470 с.

6. Про оперативно-розшукову діяльність : закон України від 18.02.1992 № 2135-XII із змін. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

7. Тализіна Я.О. Використання конфіденційного співробітництва у кримінальному провадженні : монографія / наук. ред. І.А. Тітко. Київ : Алерта, 2023. 304 с. URL: <https://surl.li/dsluwv>

8. Чернявський С.С., Грібов М.Л., Князев С.М. Законодавче регулювання оперативно-розшукової діяльності: проблеми та шляхи їх розв'язання. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 2 (20). С. 8–20. URL: <https://surl.li/tuwlrf>

9. Шишацька Ю.О. Форми залучення конфідентів до негласних слідчих (розшукових) дій. *Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень* : у 2 т. : матеріали Між-нар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.). Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. Т. 2. С. 382–384. URL: <https://hdl.handle.net/11300/26732>

Дата першого надходження рукопису до видання: 21.07.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 20.08.2025

Дата публікації: 26.09.2025

